

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
przedstawiona w dniu 29 lipca 2019 r.¹

Sprawa C-421/18

Ordre des avocats du barreau de Dinant przeciwko JN

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez tribunal de première instance de Namur (sąd pierwszej instancji w Namurze, Belgia)]

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja i uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych – Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 – Artykuł 1 ust. 1 – Pojęcie „spraw cywilnych i handlowych” – Artykuł 7 pkt 1 – Jurysdykcja szczególna w sprawach dotyczących umowy – Pojęcie „spraw dotyczących umowy” – Żądanie zapłaty rocznych składek należnych od adwokata na rzecz izby adwokackiej – Dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie prawne

I. Wprowadzenie

1. Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez tribunal de première instance de Namur (sąd pierwszej instancji w Namurze, Belgia) dotyczy wykładni art. 7 pkt 1 rozporządzenia (UE) nr 1215/2012 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (zwanego dalej „rozporządzeniem Bruksela I bis”)².
2. Wniosek ten wpisuje się w ramy sporu toczącego się pomiędzy ordre des avocats du barreau de Dinant (izbą adwokacką w Dinant, Belgia) a JN w przedmiocie braku zapłaty przez JN należnych izbie rocznych składek członkowskich. Wspomniane roczne składki wynikają z wpisania JN na listę adwokatów prowadzoną przez ordre des avocats du barreau de Dinant (izbę adwokacką w Dinant), który to wpis zgodnie z code judiciaire belge (belgijskim kodeksem postępowania cywilnego) jest obowiązkowy dla wykonywania zawodu adwokata w Belgii.
3. Ponieważ jego miejscem zamieszkania była Francja, JN podniósł zarzut braku jurysdykcji międzynarodowej sądu odsyłającego do rozpoznania tej sprawy.
4. W tych okolicznościach sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy powództwo izby adwokackiej, mające za przedmiot uzyskanie zasądzenia od jednego z jej członków zapłaty należnych izbie rocznych składek członkowskich, stanowi powództwo „w sprawie dotyczącej umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

¹ Język oryginału: francuski.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2012 r. (Dz.U. 2012, L 351, s. 1).

5. Na koniec mojej analizy proponuję, aby na powyższe pytanie Trybunał odpowiedział, że powództwo dotyczące zobowiązania do zapłaty rocznych składek członkowskich stanowiących głównie składkę ubezpieczeniową, wynikającego z uchwały izby adwokackiej, co powinien ustalić sąd odsyłający, do której to izby adwokaci mają zgodnie z prawem krajowym obowiązek przystąpienia, należy uznać za objęte zakresem pojęcia „w sprawach dotyczących umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

II. Ramy prawne

A. Rozporządzenie Bruksela I bis

6. Motyw 16 rozporządzenia Bruksela I bis stanowi:

„Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Istnienie ścisłego związku powinno zagwarantować pewność prawną oraz uniknięcie możliwości pozywania pozwanego przed sąd państwa członkowskiego, którego pozwany nie mógł rozsądnie przewidzieć [...]”.

7. Artykuł 1 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych, niezależnie od rodzaju sądu. Nie obejmuje ono w szczególności spraw podatkowych, celnych, administracyjnych ani spraw dotyczących odpowiedzialności państwa za działania lub zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej (acta iure imperii)”.

8. Sekcja 2 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowana „Jurysdykcja szczególna”, stanowi w art. 7 pkt 1, co następuje:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

- 1) a) w sprawach dotyczących umowy – przed sądy miejsca wykonania danego zobowiązania [leżącego u podstawy powództwa];
- b) w rozumieniu niniejszego przepisu – i o ile co innego nie zostało uzgodnione – miejscem wykonania zobowiązania [leżącego u podstawy powództwa] jest:
 - w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce w państwie członkowskim, w którym rzeczy te zgodnie z umową zostały dostarczone albo miały zostać dostarczone;
 - w przypadku świadczenia usług – miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone;
- c) jeśli lit. b) nie ma zastosowania, wówczas stosuje się lit. a)”.

B. Belgijski kodeks postępowania cywilnego

9. Artykuł 428 akapit pierwszy belgijskiego kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

„Nie mogą posługiwać się tytułem zawodowym adwokata i wykonywać zawodu adwokata osoby, które nie są obywatelami Belgii lub innego państwa członkowskiego oraz które nie ukończyły uniwersyteckich studiów prawniczych, uzyskując tytułu docteur en droit [odpowiednik magistra w dawnym systemie] lub licencié en droit [odpowiednik magistra w nowym systemie] i które nie złożyły ślubowania, o którym mowa w art. 429, oraz nie zostały wpisane na listę adwokatów izby albo na listę aplikantów”.

10. Artykuł 443 wskazuje, że rada izby adwokackiej może nałożyć na adwokatów wpisanych na listę, adwokatów, którzy wykonują swój zawód, posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, aplikantów adwokackich oraz adwokatów honorowych obowiązek zapłaty składek w wysokości ustalonej przez izbę.

III. Postępowanie główne, pytanie prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

11. W dniu, którego strony nie określiły, JN został wpisany na listę adwokatów prowadzoną przez ordre des avocats du barreau de Dinant (izbę adwokacką w Dinant, Belgia).

12. JN wskazał, że miejscem jego zamieszkania w latach 90. XX wieku była Francja, przy czym pozostawał wpisany na listę adwokatów prowadzoną przez izbę adwokacką w Dinant i do roku 2012 opłacał roczne składki.

13. W dniu 29 maja 2015 r. dziekan izby adwokackiej w Dinant skierował do JN pismo, w którym domagał się zapłaty składek członkowskich za lata 2013, 2014 i 2015. W tym względzie ze wspomnianego pisma wynika, że wpis na listę adwokatów „zapewnia znaczącą korzyść w zakresie ubezpieczeń” i że składki należne tej izbie „stanowią w rzeczywistości głównie udział w składce ubezpieczeniowej uiszczanej przez izbę”. Stwierdzając jednocześnie, że ponieważ JN wykazuje bardzo małą aktywność jako adwokat, jednak ciągle pozostaje wpisany na listę izby adwokackiej, dziekan izby adwokackiej zaproponował mu obniżenie wysokości tych składek do kwoty składek ubezpieczeniowych uiszczonych przez izbę, a także rozłożenie płatności na raty.

14. Wobec braku odpowiedzi i w związku z niedokonaniem zapłaty przez JN, w dniach 11 grudnia 2015 r. oraz 21 grudnia 2016 r. izba skierowała do JN upomnienia. Ponieważ pozostały one bez reakcji z jego strony, wezwaniem do zapłaty z dnia 23 stycznia 2017 r. izba adwokacka wezwała JN do uregulowania jego rocznych składek.

15. W odpowiedzi na to wezwanie JN przesłał do izby pismo, w którym wskazywał na trudności finansowe, które nie pozwalają mu na zapłatę więcej niż 100 EUR miesięcznie na poczet uregulowania żądanych składek.

16. Ponieważ jednak żadna płatność nie została zrealizowana przez JN, pismem z dnia 17 maja 2017 r. rada adwokacka w Dinant pozwała go przed tribunal de première instance de Namur (sąd pierwszej instancji w Namurze, Belgia), sąd odsyłający, żądając zasądzenia od niego zapłaty kwoty 7277,70 EUR wraz z odsetkami ustawowymi oraz obciążenia JN kosztami postępowania.

17. Pismem z dnia 16 maja 2017 r., skierowanym do dziekana izby adwokackiej w Dinant, JN złożył wniosek o skreślenie go z listy adwokatów oraz o możliwość rozłożenia płatności na okres 24 miesięcy.

18. Przed sądem odsyłającym JN zakwestionował jurysdykcję tego sądu na podstawie rozporządzenia Bruksela I bis. Według JN wpis na listę adwokatów izby adwokackiej w Dinant w celu wykonywania zawodu adwokata nie ma charakteru umownego w rozumieniu art. 7 pkt 1 tego rozporządzenia, ponieważ nie chodzi o umowę, zawartą w ramach autonomii woli stron i będącą wynikiem swobodnego wyboru, lecz wymogu administracyjnego i obowiązku prawnego.

19. Izba adwokacka w Dinant uważa natomiast, że utrzymując swój wpis na listę adwokatów, JN był zobowiązany do uiszczania na rzecz tej izby rocznych składek w ustalonej przez nią wysokości, tak że zobowiązanie to należy uznać za zobowiązanie umowne w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

20. W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się nad możliwością zastosowania w niniejszym przypadku art. 7 pkt 1 wspomnianego rozporządzenia, a w szczególności czy może być stosowana wykładnia przyjęta przez Trybunał w wyroku *Peters Bauunternehmung*³. Zgodnie z tym orzecznictwem zobowiązanie, którego podstawą jest bliska więź między stowarzyszeniem i jego członkami należy uznać za „wynikające z umowy” w rozumieniu tego przepisu.

21. W tych okolicznościach postanowieniem z dnia 21 czerwca 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 czerwca 2018 r., tribunal de première instance de Namur (sąd pierwszej instancji w Namurze, Belgia) zawiesił postępowanie i zwrócił się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy powództwo izby adwokackiej, mające za przedmiot zasądzenie od jednego z jej członków zapłaty należnych izbie, rocznych składek członkowskich stanowi powództwo »w spraw[ie] dotycząc[ej] umowy« w rozumieniu art. 7 [pkt 1] rozporządzenia [Bruksela I bis]?”.

22. Uwagi na piśmie przedstawiły rządy włoski i litewski oraz Komisja Europejska.

IV. Ocena

23. Poprzez swoje pytanie prejudycjalne sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy powództwo izby adwokackiej, mające za przedmiot zasądzenie od jednego z jej członków zapłaty należnych izbie, rocznych składek członkowskich stanowi powództwo „w sprawach dotyczących umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

24. Na wstępie chciałbym zaznaczyć, że Komisja ma wątpliwości co do możliwości zastosowania rozporządzenia Bruksela I bis w postępowaniu głównym, ponieważ niektóre spory między organem publicznym a podmiotem prawa prywatnego są wyłączone z zakresu stosowania tego rozporządzenia, natomiast samorząd adwokatów francusko- i niemieckojęzycznych (ordre des barreaux francophones et germanophones, zwany dalej „OBFG”), do którego należy izba adwokacka w Dinant, jest osobą prawną prawa publicznego.

25. Ponieważ sąd odsyłający nie zadał pytania dotyczącego tej kwestii ani jej nie skomentował w postanowieniu odsyłającym, zakładam, że uznaje on, iż rozporządzenie Bruksela I bis znajduje zastosowanie w postępowaniu głównym.

26. Mając jednak na względzie uwagi Komisji, na wstępie przedstawię kilka spostrzeżeń dotyczących tej kwestii (śródtytuł A). Ponieważ akta postępowania krajowego będące w posiadaniu Trybunału nie zawierają wystarczających informacji w tym względzie, moje uwagi ograniczą się do kwestii ogólnych w celu umożliwienia sądowi odsyłającemu sprawdzenia, czy rozporządzenie Bruksela I bis znajduje zastosowanie w postępowaniu głównym.

³ Wyrok z dnia 22 marca 1983 r. (34/82, EU:C:1983:87).

27. Następnie przeprowadzę analizę przedłożonego pytania, które zmierza do ustalenia, czy powództwo, takie jak wytoczone w postępowaniu głównym, jest objęte zakresem znaczeniowym pojęcia „sprawa dotycząca umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 tego rozporządzenia (śródtytuł B).

A. W przedmiocie zakresu stosowania rozporządzenia Bruksela I bis.

28. Na mocy art. 1 ust. 1 zdanie pierwsze rozporządzenia Bruksela I bis ma ono zastosowanie „w sprawach cywilnych i handlowych”.

29. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału pojęcie „spraw cywilnych i handlowych” należy traktować jako pojęcie autonomiczne, którego wykładni należy dokonywać w oparciu, z jednej strony, o cele i systematykę rozporządzenia Bruksela I bis, i z drugiej strony o zasady ogólne wynikające z całokształtu systemów prawa krajowego. Ponadto ze względu na konieczność zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz – mając na względzie sprawne funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości – w celu uniknięcia sytuacji, w której w dwóch państwach członkowskich zapadałyby niezgodne ze sobą orzeczenia, rzeczony pojęcie „spraw cywilnych i handlowych” należy rozumieć szeroko⁴.

30. Wykładnia, której przedmiotem było pojęcie „spraw cywilnych i handlowych”, doprowadziła do wyłączenia pewnego typu orzeczeń sądowych z zakresu stosowania rozporządzenia Bruksela I bis ze względu na elementy charakteryzujące stosunek prawny istniejący między stronami sporu lub sam przedmiot tego sporu⁵.

31. Tym samym Trybunał stwierdził, że chociaż pewne spory między organem władzy publicznej a podmiotem prawa prywatnego mogą być objęte zakresem stosowania rozporządzenia Bruksela I bis, to inaczej jest w sytuacji, gdy organ władzy publicznej wykonuje swoje władztwo publiczne⁶. Wykonywanie prerogatyw publicznych jednej ze stron sporu – z uwagi na wykonywanie przez nią uprawnień wychodzących poza zakres powszechnych zasad prawnych obowiązujących w stosunkach między jednostkami – wyklucza taki spór z zakresu pojęcia spraw cywilnych i handlowych w rozumieniu art. 1 ust. 1 tego rozporządzenia⁷.

32. Jak wskazałem w pkt 24 niniejszej opinii, w niniejszej sprawie Komisja zwraca uwagę, że OBFG, do którego należy izba adwokacka w Dinant, jest osobą prawną prawa publicznego posiadającą osobowość prawną, której organizacja i funkcjonowanie reguluje belgijski kodeks postępowania cywilnego⁸.

⁴ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 28 lutego 2019 r., Gradbeništvó Korana (C-579/17, EU:C:2019:162, pkt 46–47 i przytoczone tam orzecznictwo). Chciałbym zauważyć, że orzecznictwo wypracowane w kontekście rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1) i konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienionej kolejnymi konwencjami o przystąpieniu do niej nowych państw członkowskich, znajduje zastosowanie również do rozporządzenia Bruksela I bis, gdy przepisy te można uznać za „równoważne” [zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, pkt 27); z dnia 9 marca 2017 r., Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, pkt 31)]. Ma to miejsce w przypadku odpowiednich przepisów w rozpatrywanej sprawie, to znaczy art. 1 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I bis [zob. w szczególności wyroki: z dnia 11 kwietnia 2013 r., Sapir i in. (C-645/11, EU:C:2013:228, pkt 31–32); z dnia 15 listopada 2018 r., Kuhn (C-308/17, EU:C:2018:911, pkt 31–32)] i art. 7 pkt 1 tego rozporządzenia [zob. w szczególności wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, pkt 43–44); z dnia 8 maja 2019 r., Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, pkt 20)]. Dlatego też w dalszej części niniejszej opinii będę odwoływał się wyłącznie do rozporządzenia Bruksela I bis, cytując jednocześnie orzecznictwo dotyczące wcześniejszych aktów prawnych.

⁵ Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 14 października 1976 r., LTU (29/76, EU:C:1976:137, pkt 4); z dnia 28 kwietnia 2009 r., Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁶ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 11 kwietnia 2013 r., Sapir i in. (C-645/11, EU:C:2013:228; pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁷ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 28 lutego 2019 r., Gradbeništvó Korana (C-579/17, EU:C:2019:162, pkt 49).

⁸ Komisja odsyła w tym względzie w szczególności do strony internetowej OBFG (aktualizacja w dniu 26 sierpnia 2014 r.), https://avocats.be/sites/default/files/texte_apropos_avocatsBE3.pdf.

33. Stwierdzam, że zgodnie z tymi przepisami OBFG ma za zadanie strzec godności zawodu adwokata, praw i wspólnych interesów grupy zawodowej i że dysponuje w tym celu pewną liczbą uprawnień⁹.

34. W związku z tym wydaje się, że izba adwokacka w Dinant, należąca do OBFG, realizuje misję publiczną, a mianowicie zapewnienia gwarancji uczciwości i doświadczenia wobec końcowych konsumentów usług prawnych oraz zapewnienia właściwego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości¹⁰.

35. Zakładając, że ma to rzeczywiście miejsce, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego, w celu ustalenia, czy rozporządzenie Bruksela I bis znajduje zastosowanie w postępowaniu głównym, należy zbadać, czy domagając się zapłaty rocznych składek będących przedmiotem powództwa w postępowaniu głównym, izba adwokacka w Dinant działa jako organ wykonujący prerogatywy władzy publicznej.

36. Dla celów tej oceny należy zbadać charakter rocznych składek¹¹ oraz podstawę prawną i zasady regulujące wytoczenie powództwa¹².

37. Jeśli chodzi o charakter rocznych składek, nie wydaje mi się, by stanowiły one wyraz wykonywania prerogatyw władzy publicznej.

38. Zgodnie bowiem z art. 433 belgijskiego kodeksu postępowania cywilnego rada izby adwokackiej może nakładać na adwokatów wpisanych na listę obowiązek zapłaty składek w wysokości ustalonej przez izbę. Komisja zwraca uwagę w tym względzie, że – jak zdaje się wynikać z art. 2 regulaminu OBFG – składki są konkretnie określone przez walne zgromadzenie OBFG.

39. Przypominam, że z pisma z dnia 29 maja 2015 r. przesłanego JN przez dziekana izby adwokackiej w Dinant wynika, że roczne składki członkowskie należne izbie stanowią głównie składkę ubezpieczeniową uiszczaną przez izbę oraz że wpis na listę adwokatów tej izby zapewnia korzyści w zakresie ubezpieczenia¹³. Jeśli dobrze rozumiem to stwierdzenie, OBFG zawarł z towarzystwem ubezpieczeń umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej dla adwokatów wpisanych na listę prowadzoną przez OBFG.

40. Przypominam ponadto, że z tego samego pisma wynika, iż izba zgadza się na obniżenie kwoty składek do wysokości odpowiadającej kwocie składki ubezpieczeniowej uiszczonej przez izbę¹⁴.

41. W tych przynajmniej okolicznościach wydaje mi się, że nie chodzi o opłatę za usługi publiczne, które są wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia Bruksela I bis¹⁵, ale o zapłatę za usługę świadczoną przez izbę adwokacką, na co – jak się wydaje – wskazuje również Komisja.

9 Zobacz art. 495 ust. 1 belgijskiego kodeksu postępowania cywilnego.

10 Chciałbym wskazać w tym względzie, że Trybunał uznał konieczność ustalenia reguł dotyczących organizacji, kwalifikacji, deontologii, kontroli i odpowiedzialności, które stanowią takie gwarancje [zob. w szczególności wyroki: z dnia 12 grudnia 1996 r., Reisebüro Broede (C-3/95, EU:C:1996:487, pkt 38); z dnia 19 lutego 2002 r., Wouters i in. (C-309/99, EU:C:2002:98, pkt 97)].

11 Zobacz orzecznictwo przytoczone w przypisie 15 niniejszej opinii.

12 Zobacz podobnie w szczególności wyrok z dnia 28 lutego 2019 r., Gradbeništvo Korana (C-579/17, EU:C:2019:162, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

13 Zobacz pkt 13 niniejszej opinii.

14 Zobacz pkt 13 niniejszej opinii.

15 Trybunał orzekł bowiem, że podmiot prawa publicznego dochodzący od osoby prawa prywatnego należności z tytułu korzystania z jego urzędzeń i usług wykonuje władztwo publiczne, w szczególności, jeśli takie korzystanie jest obowiązkowe i wyłączone, i jeśli wysokość należności, sposoby jej naliczenia, jak również procedury pobierania są jednostronnie ustalane wobec odbiorców [zob. w szczególności wyroki: z dnia 14 października 1976 r., LTU, (29/76, EU:C:1976:137, pkt 4); z dnia 15 lutego 2007 r., Lechouritou i in. (C-292/05, EU:C:2007:102, pkt 32); z dnia 11 czerwca 2015 r., Fahnenbrock i in. (C-226/13, C-245/13 i C-247/13, EU:C:2015:383, pkt 52)].

42. Odnośnie do podstawy prawnej i zasad regulujących wytoczenie powództwa wydaje mi się, że – jak wskazuje Komisja w swoich uwagach – również one nie są wyrazem wykonywania prerogatyw władzy publicznej.

43. Jak bowiem zauważa Komisja, wydaje się, że aby móc otrzymać zapłatę należnych rocznych składek, izba adwokacka zmuszona jest do wytoczenia powództwa i nie wydaje się, by posiadała możliwość uzyskania tej zapłaty w inny sposób, przyjmując na przykład akt prawa publicznego o charakterze samowykonalnym.

44. W świetle całości powyższych rozważań na sędzie odsyłającym spoczywa obowiązek sprawdzenia, czy postępowanie główne jest objęte zakresem stosowania rozporządzenia Bruksela I bis. Na pierwszy rzut oka wydaje mi się, że tak jest.

45. W dalszych rozważaniach przyjmuję za punkt wyjścia, że przedmiotem postępowania głównego jest powództwo w sprawach cywilnych i handlowych w rozumieniu art. 1 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I bis i że w związku z tym jest ono objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia.

B. W przedmiocie możliwości zastosowania art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis

46. Pytanie prejudycjalne wpisuje się w ramy orzecznictwa dotyczącego wykładni pojęcia „spraw dotyczących umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis¹⁶. Ponieważ na pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć w świetle tego orzecznictwa, uważam za konieczne przypomnienie w pierwszej kolejności jego niektórych aspektów (śródtytuł 1) przed przeprowadzeniem, w drugiej kolejności, analizy pytania prejudycjalnego (śródtytuł 2).

1. W przedmiocie orzecznictwa Trybunału dotyczącego pojęcia „spraw dotyczących umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis

47. Przypomnę na wstępie, że przepisy jurysdykcyjne, o których mowa w rozdziale II rozporządzenia Bruksela I bis, opierają się na ogólnej zasadzie określonej w art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia, zgodnie z którą osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy tego państwa członkowskiego¹⁷.

48. Zasadę tę jednak uzupełniają ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości inne zasady jurysdykcyjne, w tym zasada jurysdykcyjna, o której mowa w art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis, odnosząca się do „spraw dotyczących umowy”¹⁸.

49. Pojęcie „spraw dotyczących umowy” użyte we wspomnianym art. 7 pkt 1, jest pojęciem autonomicznym, które powinno być interpretowane głównie poprzez odwołanie się do systematyki i celów tego rozporządzenia¹⁹.

50. W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że mimo iż art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis nie wymaga stwierdzenia, że umowa została zawarta, stwierdzenie istnienia zobowiązania jest niemniej nieodzowne dla zastosowania tego przepisu, ponieważ przysługująca na jego podstawie jurysdykcja jest ustalana w oparciu o miejsce, gdzie zobowiązanie

¹⁶ Zobacz w tym względzie orzecznictwo przytoczone w przypisie 4 niniejszej opinii.

¹⁷ Zobacz podobnie motyw 15 rozporządzenia Bruksela I bis oraz wyrok z dnia 12 września 2018 r., Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, pkt 18 i przytoczone tam orzecznictwo).

¹⁸ Zobacz podobnie motyw 16 rozporządzenia Bruksela I bis oraz wyrok z dnia 4 października 2018 r., Feniks (C-337/17, EU:C:2018:805, pkt 36).

¹⁹ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 22 marca 1983 r., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, pkt 10); a także wyrok z dnia 17 czerwca 1992 r., Handte (C-26/91, EU:C:1992:268, pkt 10).

leżące u podstawy powództwa zostało wykonane albo miało być wykonane. A zatem pojęcia „spraw dotyczących umowy” w rozumieniu wspomnianego przepisu nie można rozciągać na sytuacje, w których nie występuje żadne zobowiązanie dobrowolnie zaciągnięte przez jedną stronę względem drugiej²⁰.

51. W konsekwencji zastosowanie normy jurysdykcji szczególnej przewidzianej dla spraw dotyczących umowy w art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis wymaga ustalenia leżącego u podstawy powództwa zobowiązania prawnego dobrowolnie zaciągniętego przez jedną stronę względem drugiej²¹.

52. W tym względzie przypomnę przede wszystkim, że z wyroku Peters Bauunternehmung, do którego odwołuje się sąd odsyłający²², wynika, że zobowiązania oparte na istnieniu stosunku członkostwa pomiędzy stowarzyszeniem a jego członkami powinny być uważane za zobowiązania zaciągnięte dobrowolnie.

53. Sprawa zakończona wspomnianym wyrokiem dotyczyła klasyfikacji obowiązku zapłaty wynikającego z dobrowolnej przynależności do związku przedsiębiorstw. Wspomniane przedsiębiorstwo zostało obciążone przedmiotową zapłatą na podstawie wydanego przez organy tego związku przepisu wewnętrznego, obowiązującego wszystkich jego członków²³.

54. Trybunał stwierdził w tym względzie, że „przystąpienie do stowarzyszenia powoduje powstanie między członkami tego samego rodzaju ścisłych więzi co więź łącząca strony umowy”, co uzasadnia uznanie spornych zobowiązań za zobowiązania umowne dla celów stosowania art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis. Trybunał dodał, że w tym kontekście bez znaczenia jest to, czy zobowiązanie wynika bezpośrednio z okoliczności przystąpienia do stowarzyszenia, czy też zarówno z okoliczności przystąpienia do stowarzyszenia, jak i z uchwały organu stowarzyszenia²⁴.

55. Następnie Trybunał zastosował to orzecznictwo w drodze analogii w wyroku Powell Duffryn²⁵, orzekając, że statut spółki należy uznać za umowę regulującą zarówno stosunki między samymi akcjonariuszami, jak między akcjonariuszami a tworzoną przez nich spółką. Zdaniem Trybunału utworzenie spółki oznacza bowiem istnienie wspólnoty interesów łączącej akcjonariuszy w realizacji wspólnego celu i aby zrealizować ten cel, każdy akcjonariusz posiada wobec pozostałych akcjonariuszy i organów spółki prawa i obowiązki wyrażone w statucie spółki. Trybunał stwierdził, że klauzula prorogacyjna zawarta w statucie spółki akcyjnej stanowi uzgodnienie wiążące wszystkich akcjonariuszy²⁶.

20 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, pkt 46); z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 39); a także z dnia 21 kwietnia 2016 r., Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, pkt 35).

21 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, pkt 47); z dnia 18 lipca 2013 r., ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, pkt 33); a także z dnia 21 kwietnia 2016 r., Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, pkt 36).

22 Wyrok z dnia 22 marca 1983 r. (34/82, EU:C:1983:87). Zobacz pkt 20 niniejszej opinii.

23 Zobacz wyrok z dnia 22 marca 1983 r., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, pkt 2).

24 Zobacz wyrok z dnia 22 marca 1983 r., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, pkt 13–18).

25 Wyrok z dnia 10 marca 1992 r., Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115).

26 Zobacz wyrok z dnia 10 marca 1992 r., Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, pkt 16–18).

56. Jak wyjaśnił Trybunał, stając się akcjonariuszem spółki i pozostając nim, każdy z akcjonariuszy zgadza się podporządkować wszystkim postanowieniom zawartym w statucie spółki oraz uchwałąm podejmowanym przez organy spółki zgodnie z przepisami obowiązującego prawa krajowego i statutem spółki, nawet jeżeli nie zgadza się z niektórymi z tych przepisów lub uchwał²⁷.

57. W moim przekonaniu punktem wyjścia rozumowania zastosowanego w wyżej wspomnianym orzecznictwie jest założenie, że osoba fizyczna lub prawna dobrowolnie przystępująca do osoby prawnej (na przykład związku lub spółki) wyraża zgodę na podporządkowanie się wszystkim zobowiązaniom wynikającym z tego przystąpienia i wyrażonym w statucie i uchwałach organów tej osoby prawnej, powodując w ten sposób powstanie pomiędzy wspomnianą osobą prawną i jej członkami ścisłej więzi, porównywalnej do więzi, która powstaje między stronami umowy.

58. Wreszcie w ostatnio wydanym wyroku w sprawie Kerr²⁸ Trybunał miał możliwość wypowiedzenia się w przedmiocie uznania zobowiązania do zapłaty wynikającego z uchwały zgromadzenia ogólnego współwłaścicieli budynku wielomieszkaniowego nieposiadającego osobowości prawnej i ustanowionego specjalnie na mocy ustawy w celu wykonywania niektórych praw, która to uchwała została przyjęta przez większość członków wspólnoty mieszkaniowej, lecz wiązała wszystkich jej członków, ustalając kwotę corocznych składek na poczet budżetu wspólnoty mieszkaniowej na pokrycie kosztów utrzymania części wspólnych tej nieruchomości.

59. Odwołując się do wymienionych powyżej wyroków, Trybunał orzekł, że nawet jeśli członkostwo we wspólnocie mieszkaniowej jest ustanowione na mocy przepisów prawa, ponieważ mające zastosowanie w niniejszej sprawie przepisy bułgarskie nakładały obowiązek zarządzania częściami wspólnymi nieruchomości przez wspólnotę mieszkaniową, niemniej szczegóły dotyczące zarządzania daną nieruchomością są w odpowiednich przypadkach regulowane w umowie, a przystąpienie do wspólnoty następuje poprzez dobrowolne nabycie nieruchomości objętych odrębną własnością wraz z udziałami we współwłasności części wspólnych nieruchomości, sporne zobowiązanie do zapłaty należy uznać za dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie prawne w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis²⁹.

60. Trybunał dodał, że fakt, iż zainteresowani współwłaściciele nie uczestniczyli w przyjęciu niniejszej uchwały lub się jej sprzeciwili, podczas gdy na mocy prawa wspomniana uchwała, podobnie jak wynikające z niej zobowiązanie są dla nich wiążące, nie ma wpływu na zastosowanie art. 7 pkt 1, ponieważ stając się współwłaścicielem nieruchomości i pozostając nim, każdy ze współwłaścicieli zgadza się podporządkować wszystkim przepisom aktu prawnego regulującego daną współwłasność oraz uchwałąm podjętym przez zgromadzenie ogólne współwłaścicieli tej nieruchomości³⁰.

61. To w świetle powyższego orzecznictwa należy zbadać pytanie prejudycjalne przedłożone w niniejszej sprawie.

27 Zobacz wyrok z dnia 10 marca 1992 r., Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, pkt 19). Podobnie Trybunał uznał istnienie takiej dobrowolnej zgody przy wykonywaniu obowiązków zarządzającego spółką zgodnie z prawem spółek, stwierdzając, że czynności podejmowane przez zarządzającego powodują powstanie ścisłych więzi tego samego rodzaju co powstające między stronami umowy, tak że powództwo spółki przeciwko jej byłemu zarządzającemu ze względu na podnoszone naruszenie jego obowiązków spoczywających na nim na mocy prawa spółek jest objęte pojęciem postępowania, którego przedmiotem jest „umowa lub roszczenia wynikające z umowy [przyp. tłum.: w rozumieniu art. 5 pkt 1 konwencji brukselskiej; sformułowanie to zostało zastąpione w rozporządzeniu Bruksela I bis przez „sprawy dotyczące umowy】”. W tym względzie Trybunał podkreślił, że zarządzający i [zarządzana] spółka „[od]jęli dobrowolnie wzajemne zobowiązania w tym znaczeniu, że [zarządzający] postanowił kierować i zarządzać tą spółką, a spółka ta zobowiązała się do zapłaty wynagrodzenia za tę działalność, tak że można uznać, iż ich stosunek ma charakter umowny” [zob. wyrok z dnia 10 września 2015 r., Holterman Ferho Exploitatie i in. (C-47/14, EU:C:2015:574, pkt 53–54)].

28 Wyrok z dnia 8 maja 2019 r. (C-25/18, EU:C:2019:376). Dodam, że wyrok ten został wydany po zamknięciu pisemnego etapu postępowania w niniejszej sprawie.

29 Zobacz wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, pkt 26–28).

30 Zobacz wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, pkt 29).

2. W przedmiocie możliwości zastosowania art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym

62. Zgodnie z przywołanym wcześniej orzecznictwem kluczowe dla udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne jest określenie, czy obowiązek zapłaty rocznych składek stanowi dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

63. Dokładniej rzecz ujmując, w niniejszym przypadku należy zastanowić się, czy okoliczność, że przystąpienie do izby adwokackiej jest wymagane na mocy przepisów belgijskiego kodeksu postępowania cywilnego w celu wykonywania zawodu adwokata stoi na przeszkodzie temu, aby obowiązek zapłaty składek wynikający z tego przystąpienia mógł być uznany za dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie prawne.

64. W tej kwestii rządy włoski i litewski uważają, że należy udzielić odpowiedzi przeczącej.

65. Co do istoty wspomniane rządy uznają, że obowiązek zapłaty składek stanowi zasadniczo dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie, ponieważ osoba, która zostaje adwokatem wyraża swobodnie wolę wykonywania tego zawodu, z czego wynika obowiązek przystąpienia do samorządu zawodowego, a w konsekwencji obowiązek zapłaty składek ustalonych przez ten samorząd. Stosując zasadę przyjętą w wyroku *Peters Bauunternehmung*³¹, rządy te twierdzą, że więzi istniejące między izbą a adwokatami są tego samego rodzaju jak te, które powstają między stronami umowy. Samorząd zawodowy można bowiem traktować jak stowarzyszenie, a u podstawy zobowiązań spoczywających na jego członkach leży zgoda, która prowadzi do powstania więzów świadczących o członkostwie. Poprzez wyrażenie owej zgody strony umowy wyrażają wolę przyjęcia wewnętrznych zasad regulujących funkcjonowanie tego podmiotu, co oznacza między innymi podjęcie zobowiązania do zapłaty składek ustalonych przez wspomniany podmiot.

66. Wspomniane wyżej rządy wskazują poza tym, że proponowana przez nie wykładnia jest uzasadniona szczególnym związkiem występującym między miejscem wykonania zobowiązania a sądem właściwym ze względu na to miejsce, ponieważ sąd państwa członkowskiego właściwy ze względu na siedzibę izby adwokackiej może najlepiej rozstrzygnąć niniejszy spór³².

67. Komisja uważa natomiast, że powództwo, takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, nie stanowi powództwa „w sprawach dotyczących umowy” w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia, ponieważ przystąpienie do izby adwokackiej, z którego wynika obowiązek zapłaty rocznych składek, jest wymagane ustawowo jako warunek wykonywania zawodu adwokata, który nie dopuszcza możliwości wyboru, czy odstępstwa. W tym względzie Komisja podkreśla w szczególności, że w przeciwieństwie do niniejszego przypadku zainteresowane przedsiębiorstwo w sprawie zakończonej wyrokiem *Peters Bauunternehmung*³³ dobrowolnie zdecydowało, by zostać członkiem związku przedsiębiorstw.

68. Dodatkowo zdaniem Komisji niewłaściwe jest obejście wymogu dobrowolnie zaciągniętego zobowiązania ze względu na cele ogólne rozporządzenia Bruksela I bis w zakresie jurysdykcji szczególnej, co w praktyce wiąże się z ryzykiem zbyt łatwego przyznania jurysdykcji sądowi właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania powoda, co byłoby sprzeczne z zasadą ogólną ustanowioną w art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia.

69. Przyznaję, że odpowiedź na pytanie prejudycjalne nie jest oczywista.

³¹ Wyrok z dnia 22 marca 1983 r. (34/82, EU:C:1983:87).

³² Rządy te wychodzą zatem z założenia, że sąd odsyłający jest sądem właściwym ze względu na miejsce wykonania zobowiązania leżącego u podstawy powództwa zgodnie z zasadami przewidzianymi w art. 7 pkt 1 lit. a)–c) rozporządzenia Bruksela I bis. Zobacz w tym względzie przypis 46.

³³ Wyrok z dnia 22 marca 1983 r. (34/82, EU:C:1983:87).

70. Wprawdzie sytuacja będąca przedmiotem sporu w postępowaniu głównym wykazuje pewne podobieństwa z przypomnianymi powyżej sprawami, w których wydane zostały wyroki *Peters Bauunternehmung*³⁴ i *Powell Duffryn*³⁵, ponieważ sprawa stanowiąca przedmiot postępowania głównego dotyczy również związków między osobą prawną i jej członkami oraz nałożonego na członków tej osoby prawnej obowiązku zapłaty wynikającego z podjętej przez tę osobę prawną uchwały.

71. Jednak – jak słusznie wskazuje Komisja – sytuacja rozpatrywana w postępowaniu głównym różni się od sytuacji rozpatrywanej w tych sprawach, ponieważ wpis na listę prowadzoną przez izbę adwokacką, z którego wynika obowiązek zapłaty składek rocznych ustalonych przez tę izbę, jest na mocy art. 428 akapit pierwszy belgijskiego kodeksu postępowania cywilnego obowiązkowy dla wykonywania zawodu adwokata.

72. Przypominam, że ten obowiązkowy wpis na listę adwokatów izby jest związany z realizowaną przez tę izbę misją publiczną³⁶. Myślę, że z tego punktu widzenia nie może on być traktowany analogicznie do członkostwa w prywatnoprawnym stowarzyszeniu lub spółce, czego dotyczyły wyżej wymienione wyroki, w których Trybunał stwierdził, iż wszelkie więzi między tymi osobami prawnymi i ich własnymi członkami mają charakter umowny³⁷.

73. W związku z tym nie przychyliam się do rozważań przedstawionych przez rządy włoski i litewski, według których więź wynikająca z członkostwa, występująca pomiędzy izbą adwokacką i jej członkami jest zasadniczo takiego samego typu jak ta, która powstaje między stronami umowy.

74. Jak bowiem wyjaśniłem w pkt 28–45 niniejszej opinii w przedmiocie zakresu stosowania rozporządzenia Bruksela I bis, w odniesieniu do izby adwokackiej należy rozróżnić dwa rodzaje sporów: po pierwsze, spory dotyczące więzi występującej pomiędzy izbą i jej członkami, które mają charakter publicznoprawny i które z tego właśnie względu są wyłączone z zakresu stosowania wspomnianego rozporządzenia i, po drugie, spory dotyczące więzi występujących pomiędzy tą izbą i jej członkami, które mają charakter prywatnoprawny i tym samym wchodzą w zakres stosowania tego rozporządzenia.

75. Powództwo może stanowić powództwo w sprawach dotyczących umowy tylko w ramach tej drugiej kategorii sporów, pod warunkiem że dotyczy ono dobrowolnie zaciągniętego zobowiązania.

76. Co do postępowania głównego, które należy do tej drugiej kategorii, jestem skłonny stwierdzić w tej kwestii, że obowiązek zapłaty składek ustalonych przez izbę rzeczywiście stanowi dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis, w związku z czym powództwo dotyczące tego zobowiązania należy do powództw w sprawach dotyczących umowy w rozumieniu wspomnianego przepisu.

77. W odniesieniu bowiem do problematyki przypomnianej w pkt 63 niniejszej opinii w moim przekonaniu wyrok *Kerr*³⁸ zawiera istotne kryteria interpretacyjne.

34 Wyrok z dnia 22 marca 1983 r. (34/82, EU:C:1983:87).

35 Wyrok z dnia 10 marca 1992 r. (C-214/89, EU:C:1992:115).

36 Zobacz pkt 34 niniejszej opinii.

37 Zwracam również uwagę, że Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, iż izby adwokackie nie mogą być uznane za stowarzyszenie w rozumieniu art. 11 europejskiej Konwencji praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., który chroni swobodę zrzeszania się, włącznie z aspektem negatywnym tej wolności, tj. prawem do nieprzystępowania do związku. W związku z tym adwokaci nie są objęci tą ochroną w odniesieniu do wpisu na listę izby adwokackiej (wyrok ETPC z dnia 2 lipca 1990 r. w sprawie M.A. i in. przeciwko Hiszpanii, CE:ECHR:1990:0702DEC001375088).

38 Wyrok z dnia 8 maja 2019 r. (C-25/18, EU:C:2019:376).

78. I tak, chociaż wyrok Kerr³⁹ dotyczy obowiązku zapłaty opłat z tytułu współwłasności, moim zdaniem należy jednak z niego wywnioskować, że to, iż przepisy krajowe uzależniają wykonywanie określonej działalności od przystąpienia do danego podmiotu nie musi wykluczać możliwości uznania wynikającego z tego obowiązku za dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie prawne w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

79. W tym celu pragnę podkreślić, że zauważając we wspomnianym wyroku, iż członkostwo we wspólnocie mieszkaniowej jest ustanowione na mocy przepisów, Trybunał podkreślił dwie kwestie dotyczące zobowiązania do zapłaty opłat z tytułu współwłasności uzasadniające uznanie tego zobowiązania za zaciągnięte dobrowolnie: po pierwsze, przystąpienie do wspólnoty następuje poprzez dobrowolne nabycie nieruchomości objętych odrębną własnością wraz z udziałami we współwłasności części wspólnych nieruchomości, i po drugie, szczegóły dotyczące zarządzania nią są regulowane w umowie, czyli na mocy wspólnego porozumienia współwłaścicieli.

80. Moim zdaniem okoliczności faktyczne w postępowaniu głównym wykazują pewne podobieństwo z okolicznościami faktycznymi sprawy zakończonej wyrokiem Kerr⁴⁰.

81. Wprawdzie wpis na listę prowadzoną przez izbę adwokacką jest wymagany na mocy przepisów i odzwierciedla sposób, w jaki zawód adwokata jest regulowany w prawie krajowym.

82. Jednak wpis na listę adwokatów został dokonany, po pierwsze, w wyniku dobrowolnego działania JN zmierzającego do zostania adwokatem i wykonywania tego zawodu w Belgii do czasu jego skreślenia z listy w 2017 r. Dokonując takiego wyboru, JN wyraził zgodę na podporządkowanie zasadom regulującym wykonywanie tego zawodu, łącznie z zasadami umożliwiającymi Radzie izby adwokackiej nałożenie na adwokatów wpisanych na listę obowiązku zapłaty rocznych składek członkowskich. Jeśli chodzi o okres, do którego odnoszą się sporne składki, chciałbym poza tym podnieść, że o ile wydaje się, iż JN był bardzo mało aktywny jako adwokat⁴¹, o tyle dobrowolnie zdecydował o pozostaniu członkiem izby adwokackiej. Nic nie stało bowiem na przeszkodzie, aby zwrócił się o skreślenie go z listy adwokatów przed 2017 r., skoro – jego zdaniem – pozostawanie na tej liście nie przynosiło mu żadnej korzyści.

83. Po drugie, obowiązek zapłaty składek nie został ustanowiony ustawowo, ponieważ belgijski kodeks postępowania cywilnego nie określa ani charakteru składek, ani ich wysokości.

84. Wydaje się mianowicie, z zastrzeżeniem dokonania weryfikacji przez sąd odsyłający, że przeznaczenie i wysokość składek, których zapłata jest przedmiotem postępowania głównego, zostały określone przez izbę adwokacką, do której należy powód i w ramach której może wpływać na wspólne zasady ustanawiane przez tę grupę zawodową. Tak więc żądane składki wynikają ze ścisłej więzi występującej pomiędzy izbą adwokacką i JN, podobnej do więzi umownej. Zostając adwokatem i wykonując ten zawód w ramach izby adwokackiej JN dobrowolnie zgodził się na objęcie obowiązkiem zapłaty składek.

85. Przypomnę w tym względzie, że składki stanowią opłatę za usługę świadczoną przez izbę, a mianowicie zawarcie zbiorowego ubezpieczenia działalności zawodowej, z którego powód korzysta w ramach wykonywania swojego zawodu, decydując się na pozostanie wpisanym na listę adwokatów izby adwokackiej w Dinant.

86. Nie chodzi zatem o sytuację, w której zobowiązanie do zapłaty jest jednostronnie ustanowione w ustawie, jak to miało miejsce w wyroku Austro-Mechana⁴².

39 Wyrok z dnia 8 maja 2019 r. (C-25/18, EU:C:2019:376).

40 Wyrok z dnia 8 maja 2019 r. (C-25/18, EU:C:2019:376).

41 Zobacz pkt 13 niniejszej opinii.

42 Wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r. (C-572/14, EU:C:2016:286, pkt 37).

87. W sprawie, w której zapadł rzeczony wyrok, która to sprawa dotyczyła kwalifikacji obowiązku zapłaty przez przedsiębiorstwo wynagrodzenia na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, Trybunał orzekł, że takie zobowiązanie nie zostało zaciągnięte dobrowolnie w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis, ponieważ zostało narzucone przez obowiązujące prawo krajowe z tytułu wprowadzenia nośników zapisu do obrotu, zgodnie z uregulowaniami austriackimi⁴³.

88. Tytułem podsumowania, choć uznaję, że pytanie przedłożone w niniejszej sprawie stanowi przypadek graniczny, w świetle orzecznictwa Trybunału wskazującego, że pojęcie „w sprawach dotyczących umowy” nie jest interpretowane w sposób zawężający⁴⁴, jestem skłonny przyjąć, że okoliczności przedstawione powyżej pozwalają stwierdzić, iż zobowiązanie do zapłaty rocznych składek w niniejszej sprawie stanowi dobrowolnie zaciągnięte zobowiązanie w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

89. Ponadto takie rozstrzygnięcie potwierdzają cele realizowane przez rozporządzenie Bruksela I bis.

90. Przypominam, że jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania jest uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

91. W odniesieniu do tej pierwszej kwestii Trybunał podkreślił w wyroku *Peters Bauunternehmung*⁴⁵, że „jako że zgodnie z krajowymi porządkami prawnymi miejsce siedziby stowarzyszenia jest również w większości przypadków miejscem wykonania zobowiązań wynikających z członkostwa [...] stosowanie [jurysdykcji opartej na łączniku właściwym dla spraw dotyczących umowy] [...] ma praktyczne korzyści: sąd miejsca siedziby stowarzyszenia może bowiem co do zasady najlepiej zrozumieć statut stowarzyszenia, jego regulacje wewnętrzne i jego uchwały, jak również okoliczności związane z powstaniem sporu”.

92. W niniejszej sprawie, o ile sąd odsyłający uzna, że jest sądem miejsca wykonania danego zobowiązania leżącego u podstawy powództwa w rozumieniu przepisów art. 7 pkt 1 lit. a)–c) rozporządzenia Bruksela I bis, co moim zdaniem ma miejsce⁴⁶, sąd odsyłający jest sądem właściwym do rozpoznania sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego.

93. Jak wskazują w tym zakresie rządy włoski i litewski, należy uznać sąd odsyłający za najodpowiedniejszy do zrozumienia statutu, regulacji wewnętrznych i uchwał izby adwokackiej w Dinant, jak również okoliczności związanych z powstaniem sporu. Innymi słowy, aspekt dotyczący istnienia ścisłego związku pomiędzy sądem a sporem prawnym, uzasadniającego jurysdykcję szczególną przewidzianą w art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis, występuje w sporze będącym przedmiotem postępowania głównego.

43 Zobacz wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, pkt 18, 37), w którym – chciałbym zaznaczyć – uregulowania te określały również zasady dotyczące zapłaty. Podobnie Trybunał orzekł, że zobowiązania wobec osób trzecich ciążące na akcjonariuszu spółki na mocy prawa krajowego nie zostały dobrowolnie zaciągnięte w rozumieniu art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis [zob. wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., *ÓFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, pkt 34–36)].

44 Wprawdzie Trybunał często wspomina art. 7 pkt 1 rozporządzenia Bruksela I bis jako odstępstwo od zasady ogólnej jurysdykcji sądu miejsca zamieszkania powoda przewidzianej w art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia, i że ten pierwszy przepis, jako odstępstwo, należy interpretować ściśle [zob. podobnie wyrok z dnia 12 września 2018 r., *Löber* (C-304/17, EU:C:2018:701, pkt 17, 18 i przytoczone tam orzecznictwo)]; jednakże moim zdaniem zastosowanie przez Trybunał art. 7 pkt 1 wspomnianego rozporządzenia wskazuje, że pojęcia „spraw dotyczących umowy” w rozumieniu tego przepisu nie należy interpretować ściśle, co Trybunał potwierdził również w wyroku z dnia 20 stycznia 2005 r., *Engler* (C-27/02, EU:C:2005:33, pkt 48), odnosząc się konkretnie do wyroków *Peters Bauunternehmung* i *Powell Duffryn* [zob. podobnie opinia rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:86, pkt 51)].

45 Wyrok z dnia 22 marca 1983 r. (34/82, EU:C:1983:87, pkt 14).

46 Podkreślam, że odpowiedź na przedłożone pytanie nie wystarcza do ustalenia, czy sąd odsyłający jest właściwy do rozpoznania sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego, z uwagi na to, że w celu udzielenia odpowiedzi na to pytanie należy zastanowić się, czy sąd odsyłający jest sądem właściwym ze względu na miejsce wykonania danego zobowiązania leżącego u podstawy powództwa w rozumieniu przepisów art. 7 pkt 1 lit. a)–c) rozporządzenia Bruksela I bis. Sąd odsyłający nie zastanawiał się nad tą kwestią i nie przedstawił też komentarzy w tym zakresie, co wydaje się wskazywać, że uznaje się w istocie za sąd właściwy ze względu na miejsce wykonania spornego zobowiązania w rozumieniu wspomnianego art. 7 pkt 1.

94. Dodatkowo, jak słusznie wskazuje rząd włoski, takie rozstrzygnięcie pozwala również uniknąć sytuacji, w której powództwa o zapłatę wytoczone przeciwko adwokatom mającym ewentualnie miejsce zamieszkania w różnych państwach członkowskich i pytania dotyczące ważności uchwał będące podstawą tych powództw są rozpatrywane przed różnymi sądami⁴⁷. Innymi słowy, proponowane przeze mnie rozwiązanie jest również zgodne z celem, jakim jest prawidłowe sprawowanie wymiaru sprawiedliwości.

V. Wnioski

95. Mając na względzie powyższe rozważania, proponuję, aby na pytanie prejudycjalne przedstawione przez tribunal de première instance de Namur (sąd pierwszej instancji w Namurze, Belgia) Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

Artykuł 7 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że powództwo dotyczące zobowiązania do zapłaty rocznych składek stanowiących głównie składkę ubezpieczeniową, wynikających z uchwały izby adwokackiej, co powinien ustalić sąd odsyłający, do której to izby adwokaci mają zgodnie z prawem krajowym obowiązek przystąpienia, należy uznać za objęte zakresem pojęcia „w sprawach dotyczących umowy” w rozumieniu tego przepisu.

⁴⁷ Zobacz podobnie wyrok z dnia 10 marca 1992 r., Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, pkt 20).